

AIATARK

Planeerigem oma töid- tegemisi aias aastaringi

Hakkame end tasapisi harjutama mõttega, et varsti on mätas kuiv ja rohi õuel haljendamas. Kergendusohkega võib öelda, et seekord ei võtnud külm midagi ära (...kolm korda ümber vasaku öla). Liigne „sissepakkimine“ seevastu võis teha kasu asemel kahju.

Kohusetundlik aednik pani aiatööriista juba sügisel kenasti kevadeootele. Kel polnud selleks siis mahti, võiks nüüd töövahendeid kontrollida ja neid vajadusel parandada ning teha tõhusamat hooldust. Teritada tuleks ära noad, aiakäärid ja saed. Niidukil vahetada õli, filter, teritada lõiketerad või viia vastavasse hooldusse. Vaadata üle püskkaevupumbad, aiapärgid, konteinerid jm. Veel on pisut aega aia uuendusplaanide teha.

Aia hooldustööd saab ka spetsialistilt tellida

Kogu vegetatsiooniperioodi on aiaomanikud vabal ajal hõivatud suuremal või vähemal määral hooldus- ja (või) rajamistöodega. Paljudele on see meeldivaks hobiks ja suu- repäraseks võimaluseks end maandada. Siiski leidub ka inimesi, kes oma aias meelsamini puhkaksid, grilliks, veedaks lõbusalt aega pere või sõprade ringis. Samuti on suvi puhkuste aeg, kus kogu perega minnakse reisima, parimal juhul leitakse tubli sugulane või naaber, kes kastmis-rohimisniitmistööd enda kanda võtab, halvimal juhul lüüakse lihtsalt käega. Paljud meist viibivad pikemat aega komandeeritud või töötavad kodukandist kaugemal. Sel juhul võiks juba praegu mõelda ning kalkuleerida, kas oleks mõttekam tellida teenus(ed) haljastus- ja hooldusfirmalt. Türi on selles valdkonnas aastatepikkune töökogemus OÜ-l Türi ELKO. Pärast soodsaks osutunud hinnapäringut annab mõlemapoolse kindlustunde hoolduslepingu sõlmimine. Siinjuures meenuvad mulle lugupeetud õppejõu sõnal ühelt loengult: „Ega veresoon- tekirurg ei peagi oskama kõiki aiatöid ise teha, igauks jäägu ikka oma liistude juurde.“ Nali naljaks, aga tõetera.

Märtsis võib puude-pöösaste lõikamisega algust teha, kui temperatuur püsib 0° C piires. Siis pole taimed koledad külmunud, oksad on elastsed ning lõhede tekke oht väiksem. Raagus puudel paistavad kasvuvõrad paremini välja. Pisut keerulisem on märgata kuivanud oksa, need võib kõrvaldada ka suvel. Temperatuurist ja kasvuko-



Liivi Lohvarti arvates on praegu ideaalne aeg viljapuude lõikamisega algust teha.

Anu Bollverk

hast olenevalt algab mitmetel puuliikidel juba üsna varakult mahlajooks: nendeks on vaher, kask, pähklipuu, jalakas, pöök, valgepöök, hobukastan, pihlakas, pappel, sarapuu, paju, viinapuu, aktiniidia. Nende lõikamiseks parim aeg on sügissuvel.

Lehtpuudel ja -pöösastel viiakse vastavalt vajadusele läbi hooldus- ja noorenduslõikused. Iga liigi puhul tuleks teha selgeks õige lõikamisviisi ja -aeg. Oskusliku lõikamisega saab parandada pöösaste ja puude tervislikku seisundit, pikendada nende eluiga ja suurendada nende dekoratiivsust. Tuntakse mitmeid okste lõikamise viise, mida sageli kasutatakse samaaegselt. Kärpimise all mõistetakse üheaastaste võrsete teatud osa eemaldamist. Kärpida tuleks just vabakujulise hekipöösana kasvavate pöösaste väga pikki võrseid, et muuta pöösaid kompaksemaks. Vanema oksa kärpimist mitmeaastasele puidule nimetatakse tagasilõikuseks.

Harvenduslõikust võiks teha igal aastal

Harvenduslõikust tähendab teatud osa okste lõikamist. Seda tuleks läbi viia peaaegu igal aastal. Esmajoones tuleks välja lõigata kuivanud, külmunud ja mehaaniliste vigastustega oksad või nende osad. Eemaldada tuleks ka ristuvad ja paralleelselt asetsevad oksad, mis hõõruvad üksteist. Võra ei tohiks jääda liiga tihe, sest tihe võras on halvasti õhu- ja valgustingimused, uusi oksa tekib vähe ja need on nõrgad.

Noorenduslõikuse ajal lõigatakse oksa tugevalt tagasilõikuse ja harvenduslõikusega. See stimuleerib uute

võrsete tekkimist. Pöösastel on iseloomulik vanade okste kuivamine ja asendusokste tekkimine. Noorenduslõikus seisnebki okste tugevas tagasilõikamisega ja okste arvu vähendamise, mis stimuleerib asendusokste tekkimist, pikendades sellega eluiga. Pöösaste noorenduslõikust tuleks teha 3-5 aasta tagant. Lõigata tuleks seda sagedamini, mida lühema elueaga on oksad. Kui uuenemisvõrsed tekivad juurekaelast, tuleks vanad oksad eemaldada maapinna lähedalt. Tüvevõsu korral tuleks vanu oksa uuenemisvõrsete tekkekohti kärpida. Kui aga sellist mõõdukast noorenduslõikust ei peeta küllaldaseks, siis võib kahe aasta jooksul eemaldada kõik vanad oksad. Esimesel aastal tuleks välja lõigata 2/3 vanadest okstest, allesjäänud oksad tuleks kärpida. Teisel aastal tuleks eemaldada ülejäänud vanad oksad. Hea võsumisvõimega pöösaid tuleks noorendada nii, et kõik oksad 5-10 cm kõrguselt maha lõigata. Sellisel juhul tekib uinuvatest pungadest hulk asendusvõrseid, mida tuleks järgmistel aastatel harvendada ja kärpida. Tugev lõikamine on taimedele kurnav ja seepärast peab noorenduslõikusega kaasama pöösade eemaldamine.

Lõikamisega saab kujundada kauni võra

Puuvõra kujundamise all mõistetakse liigsete okste väljalõikamist ja juht- ning külgvõrsete lühendamist. Iga üksiku puu kujundamine sõltub ennekõike tema liigist ja asendist haljasalal. Eemaldada tuleks kõik oksad, mis kasvavad võra sisse, teiste okstega risti või nende peal. Kui see tehtud, tuleks lõigata

külmiste okste eelmise aasta kasvud paari punga peale. Nii kasvatab puu seest hõreda, pinnalt tihe võra. Noori puud tuleks niiviisi lõigata igal aastal, vanemaid 2-3 aasta järel. Peenikesed oksad lõigatakse väljapoole suunduva punga pealt 2-3 mm kõrguselt veidi viltu. Jämedamad oksad saetakse kahes järgus: algul 30 cm kauguselt soovitud kohast ja alles siis allesjäänud kõnt, et oks langedes koort katki ei rebiks. Lõikamise tehnika on üheaastase oksa ja vanema oksa puhul erinev. Üheaastast oksa tuleks lõigata pealt poolt punga (1-2 mm) veidi kaldu, kus lõikepind peab jääma punga vastasküljele. Tuleks vältida liiga suure kaldega lõike tegemist, vastasel juhul tekkiks liiga pikk haav, mis paraneks aeglaselt. Samuti ei tohiks jätta punga peale oksatüügi, mis edaspidi kuivaks ja oleks näotu. Kui oks on lõigatud liiga punga lähedalt, võib punga ära kuivada. Vanemaid ja jämedamaid oksa tuleks lõigata mööda oksaringi tüve suhtes veidi kaldu, siis paranevad haavad kiiremini.

Kuivanud ja külmakahjustatud oksad ning võrseti- pud tuleks tagasi lõigata elusa koe kohalt, muidu lõikehaavad ei parane. Kuivamise ja mädanikke tekitavate seen- te sissetungimise vältimiseks tuleks suuremad lõikepinnad katta spetsiaalse aiavahaga. Puude-pöösaste lõikamisega võib algust teha, kui temperatuur püsib 0° C piires (märtsi lõpp - aprilli algus). Järgneb kasvuperiood, siis paranevad lõikehaavad kiiresti. Ka lindude pesitsusaeg ei ole siis veel alanud.

Järgneb aprillis...

Käes on aeg seemneid varuda

Aiandushuvilised külastavad usinalt seemnepoode, sest kevad läheneb jõudsalt. Agaramatel on seemnedki mulda pandud.

SIIVI KORI
rleht@tyri.ee

Elise Kaubanduse lillepoe müüja Ülle sõnul ostetakse seemneid hoolega. „Petuunia, lobeelia ja viltlehe külv hakkab juba hiljaks jääma,” arvas ta. „Varsti jõuab kätte aeg suvelillede seemned potti pista.” Kõõgiljadest võiks varsti tomatisemned mulda panna, aga kurgiseemnete jaoks on valgust veel vähevoitu, arvas müüja ning lubas, et kõõgiljaseemnete valik laieneb sel kuul.

Esmaspäeval toimetab kaupluse Liivi lilled leti taga suurte aednikukogemustega Milvi Rehela, kelle sõnul ostetakse seemneid iga päev. Rehela soovib praegu külvata viltlehte, kivikilbikut, lobeeliat, petuuniat ja alati õitsvat pegooniat. „Kes soovib varakult õitsvaid lilli, mida pottidesse istutada, võiks külvata raudürti,” soovitas ta. Kõõgiljadest on Rehela sõnul õige aeg külvata paprikat. „Ostetakse juba ka punast peeti, tilli, hernest, salatit ja teiste kõõgiljade seemneid. Seemnetele kulub igal kevadel üsna palju raha ja mõttekas on ostud kuude lõikes ära jaotada, et mitte korraga liiga palju kulutada,” rääkis Rehela.

Kurkidest soovib Rehela osta sorte Melodi ja Dirigent, mis on suuresaagilised ja sobivad hästi sissetegemiseks. „Hästi ostetakse ka kurgisorte Vilma ja Libelle. Viimane tahab aga kindlasti tolmlemiseks kõrvale mõnd teist sorti,” selgitas Rehela.

Tema sõnul ei tasu taimede väga varajane ettekasvatamine enast ära, sest kasvuhooes idanevad seemned kiiresti ja kõige halvemini mõjub taimedele valguse vaegus.

Kaupluse Lemmik juhataja Anni Murumaa ütles, et nende pood on seemnemüügiks valmis juba jaanuari keskpaigast. „Valik on meil suur, ainuüksi kurgiseemneid on 28 erinevat sorti,” rääkis ta. Tema sõnul on ostjate seas populaarsed 50-seemnelised pakid, mida müüjad ise kutsuvad muusikaliseks sarjaks, sest sordinime- deks on Dirigent, Melodi, Concerto jne.

Murumaa soovib praegu kasvuhooes külvata redist ja porgandit, et oleks varakult võtta. Silvi Koitla, kes oma sõnul armastab kõike ise kasvatada, tuligi kauplusesse redisesemeneid ostma. Samuti otsis ta head kurgiseemneid, mida kasvatada mittekõetavas kasvuhooes. Tema murele, mida võtta ette kasuhoonet ründavate karilastega, pakkus müüja lahenduseks klepsusid, mis tuleb kasvuhooes riputada juba kevadel.

Türi lilled Ilse Piirits ja Ellen Kuusik ostsid kauplusest käbiheina seemet. Seda mitmeaastast õitsvat taimet sobib istutada peenraserva ja kiviktaimlase. Veel vajad nad toallidele mulda, sest märts on parim aeg toallidele uuendamiseks ja nende ümberistutamiseks.

Juba aastaid aianduse vastu huvi tundnud türi lilled Suule Poopuu rääkis, et tema pani viltlehe maha juba 20. veebruaril. „Külvasin ka päevakübarat, sest see on seemnest pandav püsik. Taimed tõusid juba kolme päevaga. Nüüd on hirm, et külma kevade korral võivad päevakübarad enne istutamist välja venida,” ütles ta. Siiski arvas Poopuu oma kogemuste tuginedes, et püsikute külvamiseks ei ole aeg varajane. „Järgmisena panen mulda salvei, tomatiga ootan ikka 20. märtsini ja valin siis külviks viljapäeva,” lisas ta.

Paljude kaaslinlaste kevadise elustiili võttis kokku Silvi Koitla, kes rääkis, et läheneb kevadeti hommikul päikesega õue ja tuleb tuppa alles siis, kui päike loojub.



Milvi Rehela kauplusest Liivi Lilled annab head nõu, milliseid seemneid osta.

Siivi Kori